

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Zuzanna Rudzińska - Bluszcz

BK-VII.0520.199.2024
Warszawa, 21 listopada 2024 r.

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 3713 złożoną do Ministra Sprawiedliwości przez Panią poseł Ewę Szymanowską oraz grupę posłów na Sejm RP w sprawie *alarmującego wzrostu zadłużenia alimentacyjnego w Polsce*, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Ad 1.

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych stanowi przedmiot szczególnego zainteresowania Ministerstwa Sprawiedliwości. Dla wierzycieli ściągających swoje należności w trybie egzekucji sądowej w art. 1081 - 1088 ustawy z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r., poz. 1550 z późn. zm.), dalej: „k.p.c.”, wprowadzone zostały rozwiązania mające na celu złagodzenie obowiązków nałożonych na wierzycieli i rygorów ich niewykonania oraz przerwania na sądy i komorników obowiązku działania z urzędu. Przede wszystkim, jeżeli egzekucja dotyczy alimentów, to wniosek o jej wszczęcie można zgłosić również do komornika sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wierzyciela, a nie wyłącznie właściwego ze względu na miejsce zamieszkania dłużnika, co znacznie ułatwia wszczęcie postępowania przez wierzyciela (art. 1081 k.p.c.).

Na gruncie postępowania cywilnego podjęte zostały działania mające na celu podniesienie ściągalności alimentów, a tym samym poprawę sytuacji osób uprawnionych do alimentacji. Ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 614) zmodyfikowano bowiem m.in. treść art. 1025 k.p.c., regulującego kolejność zaspokajania należności z kwoty uzyskanej z egzekucji. Dodany w powołanym artykule §1 pkt 2¹ stanowi o konieczności zabezpieczenia z tej kwoty tzw. funduszu żelaznego (są to należności alimentacyjne przyszłe w wysokości stanowiącej równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę za okres roku – na każdego wierzyciela prowadzącego egzekucję).

Powyższa nowelizacja w zakresie dot. należności alimentacyjnych weszła w życie z dniem 1 lipca 2023 r. i wprowadziła dalsze zwiększenie przywilejów wierzycieli alimentacyjnych,

bowiem wcześniejsze rozwiązania w zakresie podziału sumy uzyskanej z egzekucji w niedostatecznym stopniu uwzględniały interesy wierzycieli alimentacyjnych (pozwalały wyłącznie na zaspokojenie należności zaległych). Było to szczególnie dotkliwe w sytuacjach, w których dłużnik nie posiada już, poza objętą egzekucją nieruchomością, żadnego innego mienia pozwalającego na bieżące prowadzenie egzekucji. Zatem dzięki wprowadzanej ww. regulacji realnie zwiększono ochronę wierzycieli alimentacyjnych, którzy po sprzedaży egzekucyjnej najczęściej najcenniejszego składnika majątku dłużnika (nieruchomości) tracą widoki na zaspokojenie przyszłych rat alimentacyjnych.

Na uwagę zasługuje fakt, iż należności alimentacyjne wymagalne zaspokajane są w postępowaniu egzekucyjnym przed wszystkimi innymi należnościami (z wyłączeniem jedynie kosztów prowadzonej egzekucji). Jednocześnie, jak wskazano wyżej, w art. 1025 § 1 pkt 2¹ k.p.c. dodano grupę trzecią (należności alimentacyjne przyszłe) w wysokości stanowiącej równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę za okres roku – na każdego wierzyciela prowadzącego egzekucję. Ponadto w dodanym art. 1025 § 3² k.p.c. uregulowano, że sumy przypadające na poczet należności alimentacyjnych niewymagalnych w dniu sporządzenia planu podziału pozostawia się na rachunku depozytowym Ministra Finansów.

Niezależnie od powyższego wskazuję, iż w Ministerstwie Sprawiedliwości opracowywany jest Projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, który obecnie jest przedmiotem obrad Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego. Mając na uwadze, że sprawne oraz szybkie określenie zakresu świadczenia alimentacyjnego przysługującego dzieciom od rodziców jest koniecznością z punktu widzenia dobra dziecka, nowelizacja ma objąć m.in. wprowadzenie instytucji alimentów natychmiastowych. W projekcie wprowadza się zatem, alternatywną do istniejącej, drogę dochodzenia do uzyskania świadczeń alimentacyjnych poprzez nakaz zapłaty, którym ustalane byłyby alimenty w ustandaryzowanej wysokości.

W Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są również prace mające na celu przygotowanie rozwiązań sprzyjających poprawie skuteczności egzekucji alimentów. Trwają analizy ustawodawstwa innych krajów europejskich dot. egzekucji świadczeń alimentacyjnych.

Ad 2.

Warto dodatkowo wskazać na rozwiązania wprowadzone ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. poz. 952), która weszła w życie w dniu 31 maja 2017 r. W powyższej ustawie został znowelizowany art. 209 k.k. penalizujący przestępstwo niealimentacji. Zgodnie z art. 209 § 1 k.k. kto uchyla się od wykonania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową, jeżeli łączna wysokość powstałych wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Jeżeli sprawca tego czynu naraża osobę uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo

pozbawienia wolności do lat 2. Warunkiem uprzywilejowania sprawcy w postaci niepodlegania karze lub odstąpienia od wymierzenia kary jest uiszczenie przez sprawcę w całości zaległych alimentów (art. 209 § 4 i § 5 k.k.).

Jak wskazano w uzasadnieniu projektu wprowadzona zmiana przepisów ma na celu poprawę efektywności egzekwowania przez osoby uprawnione do świadczeń alimentacyjnych oraz wyeliminowanie dotychczasowych i niepożądanych zjawisk w postaci celowego uchylania się osób zobowiązanych do alimentacji od prawnego obowiązku alimentacji przez zatajanie uzyskiwanych dochodów i posiadanego majątku, przede wszystkim przez eliminację dotychczasowych znamion w postaci „uporczywości” i „niemożności zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych” osoby uprawnionej na rzecz bardziej obiektywnego kryterium w postaci zaległości alimentacyjnych stanowiących równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo opóźnienia zaległego świadczenia innego niż okresowe wynoszącego co najmniej 3 miesiące.

Z drugiej strony, konieczne dla zaistnienia przestępstwa niealimentacji znamię „uchylania się” ma na celu wykluczenie z zakresu penalizacji sytuacji, w których zobowiązany nie wykonuje obowiązku alimentacyjnego z przyczyn obiektywnych, a zatem niezależnych od jego woli. Pamiętać bowiem należy, że sam fakt niewykonania określonego obowiązku nie jest równoznaczny z uchylaniem się od niego. W pojęciu uchylania się zawarty jest negatywny stosunek psychiczny osoby zobowiązanej do nałożonego na nią obowiązku, sprawiający, że nie dopełnia ona tego obowiązku, mimo że ma obiektywną możliwość jego wykonania. Ukształtowane obecnie znamiona przestępstwa niealimentacji stanowią zatem racjonalny sposób reakcji karnoprawnej na zjawisko uchylania się od zobowiązań alimentacyjnych celem wzmocnienia realizacji obowiązku opieki przez zaspokojenie potrzeb materialnych osób, które same nie są w stanie ich zaspokoić.

Ponadto w ostatnich latach Ministerstwo Sprawiedliwości podejmowało działania, których celem było wzmocnienie zasad bezpieczeństwa obrotu prawnego i gospodarczego w związku z istniejącym coraz większym zapotrzebowaniem na ujawnianie danych o osobach, które nie regulują swoich zobowiązań, w kontekście dłużników alimentacyjnych. W ramach podjętych działań prowadzono prace legislacyjne, w efekcie których z dniem 1 grudnia 2021 r. weszła w życie ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (tj. Dz. U. z 2021 r., poz. 1909 ze zm., dalej jako: „ustawa o KRZ”) wprowadzająca Krajowy Rejestr Zadłużonych, który przejął niektóre funkcje likwidowanego Rejestru Dłużników Niewypłacalnych działającego w ramach Krajowego Rejestru Sądowego. W Rejestrze tym między innymi są ujawniane informacje o osobach fizycznych, wobec których toczy się egzekucja świadczeń alimentacyjnych lub egzekucja należności budżetu państwa powstałych z tytułu świadczeń wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, zalegających ze spełnieniem tych świadczeń za okres dłuższy niż 3 miesiące (art. 2 ust. 1 pkt 4 ustawy o KRZ). Jest to znacząca zmiana w stosunku do poprzednio obowiązujących regulacji, które przewidywały ujawnianie tego typu informacji w Rejestrze Dłużników Niewypłacalnych w przypadku, gdy zaległość wynosiła ponad 6 miesięcy. Skrócenie tego okresu do trzech miesięcy pozwala już na wczesnym etapie zadłużenia podjąć kroki zmierzające do jego publicznego ujawnienia, a w konsekwencji poinformować obrót gospodarczy o problemach finansowych danej osoby fizycznej.

Krajowy Rejestr Dłużników jest jawny, każdy ma prawo zapoznać się z danymi w nim ujawnionymi za pośrednictwem sieci Internet. Taka specyfika Rejestru może skutecznie zmobilizować dłużników alimentacyjnych do spełnienia swoich zobowiązań. Dodatkowo fakt uproszczenia zasad wyszukiwania w Internecie tych danych również może wpłynąć mobilizująco na dłużników. W Krajowym Rejestrze Zadłużonych wyszukiwanie danych odbywa się po podaniu numeru PESEL (§ 3 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 listopada 2021 r. w sprawie sposobu zamieszczania oraz przetwarzania danych w Krajowym Rejestrze Zadłużonych). Natomiast wyszukanie w Rejestrze Dłużników Niewypłacalnych możliwe było jedynie po numerze wpisu. Oznaczało to konieczność ustalenia takiego numeru co wydłużało proces i zniechęcało do korzystania z tego rejestru.

Ad 3.

Odnosząc się do kwestii dziedziczenia przez dzieci długów alimentacyjnych swoich rodziców wskazać należy, iż zobowiązanie do płacenia alimentów ma charakter ściśle osobisty, co oznacza, że wraz ze śmiercią uprawnionego lub zobowiązanego nie przechodzi ono na jego spadkobierców, a po prostu wygasa - art. 139 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r., poz. 2809 z późn. zm.). Co ważne, choć spadkobiercy zobowiązanego mają obowiązek spłacić zaległości alimentacyjne na rzecz uprawnionego, to dług ten może być ograniczony - w przypadku nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. W przypadku zaś, gdy spadkobierca dłużnika alimentacyjnego jest jednocześnie wierzycielem, to dochodzi do konfuzji praw (złania się długu i wierzytelności w jednej osobie), co powoduje wygaśnięcie długu w tym zakresie. Umorzenie długu alimentacyjnego, gdy toczy się egzekucja komornicza, może nastąpić jedynie w sytuacji, jeśli uprzednie opłaty zostaną uregulowane przez dłużnika. W tym zakresie anulowanie długu odbywa się na wniosek wierzyciela, czyli dziecka, które osiągnęło pełnoletność lub prawnego opiekuna dziecka niepełnoletniego.

Zgodnie zaś z regulacją zawartą w art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2023 r., poz. 1993 z późn. zm.), w przypadku śmierci dłużnika alimentacyjnego, należności z tytułu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych osobie uprawnionej – wygasają. Tym samym, długi, jakie dłużnik alimentacyjny zostawił w funduszu alimentacyjnym bez względu na lata, w których świadczenie zastępcze było wypłacane, wobec ich ścisłego powiązania z osobą dłużnika, będącego podmiotem zobowiązanym do ich zwrotu, nie mogą być egzekwowane od jego następców prawnych. Śmierć dłużnika alimentacyjnego powoduje zatem, że wygasa jego dług publicznoprawny z tytułu świadczeń wypłaconych przez fundusz alimentacyjny i postępowanie egzekucyjne w tym zakresie powinno zostać umorzone.

Ad 4.

W najbliższym czasie nie są planowane projekty o charakterze edukacyjnym lub informacyjnym związane z zagadnieniem zadłużenia alimentacyjnego. Jednocześnie mając na uwadze wagę problemu, Ministerstwo Sprawiedliwości nie wyklucza ewentualnego podjęcia działań lub współpracy z innymi podmiotami w przedmiotowym zakresie w następnych latach.

Ad 5.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5 marca 2024 r. w sprawie utworzenia, organizacji i trybu działania Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego (Dz. U. poz. 349) powołano instytucję, której celem jest przygotowanie założeń i ogólnych kierunków zmian w prawie rodzinnym i opiekuńczym oraz opracowanie projektów aktów normatywnych o podstawowym znaczeniu dla systemu prawa rodzinnego i opiekuńczego (§ 8), a zatem – o ile, w wyniku przeprowadzonych analiz, zajdzie taka potrzeba – również kwestii związanych z szeroko rozumianą tematyką świadczeń alimentacyjnych. W skład organu wchodzi przedstawiciele różnych środowisk, w tym poza przedstawicielami środowiska naukowego również praktycy. W zakresie realizacji zadań, Komisja jest zobligowana do współdziałania z Rzecznikiem Praw Dziecka. Dodatkowo (§ 10 ust. 3) opracowanie projektów, może zostać zlecone również innym przedstawicielom nauki i praktyki prawniczej oraz innym specjalistom, a także przedstawicielom odpowiednich organizacji zawodowych, społecznych i gospodarczych.

Dodatkowo warto wskazać, że w Ministerstwie Sprawiedliwości powołano grupę roboczą składającą się z przedstawicieli resortu oraz Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości, której zadaniem było opracowanie tabeli alimentacyjnej. Prace podjęte zostały z uwagi na zgłaszane w tym zakresie postulaty ze strony sędziów, jak również środowisk ojców i matek. Grupa opracowała propozycje rozwiązań, które następnie przedstawiono i konsultowano w ramach seminarium, w którym uczestniczyli: przedstawiciele stowarzyszeń sędziowskich, Parlamentu, organizacji pozarządowych, komornicy sądowi, adwokaci i radcowie prawni, członkowie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego oraz członkowie grupy roboczej. Zgodnie z założeniami, tabela alimentacyjna ma pełnić jedynie rolę pomocniczą i informacyjną, nie mając przy tym mocy prawnej. Obecnie przygotowany przez resort projekt tabeli alimentacyjnej jest konsultowany z innymi właściwymi resortami.

Z wyrazami szacunku

Zuzanna Rudzińska-Bluszcz
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/